

Uyarlanabilir ve Kapsayıcı Rekreatyon: Erişilebilir Turizmde Nitel Bir Durum Çalışması*

Adaptive Recreation in Disability Tourism: A Qualitative Study

Fatih VAROL** - Hasan Suat AKSU*** - Merve ÖKSÜZ****

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi, Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad., Alaeddin Keykubat Kampüsü No:303, 42130, Selçuklu, Konya.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0258-5220>

E-posta: fvarol@selcuk.edu.tr

*** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi, Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad., Alaeddin Keykubat Kampüsü No:303, 42130, Selçuklu, Konya.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8196-129X>

E-posta: gazihasanuat@gmail.com

**** Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi, Bağlıca Kampüsü, Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18.km, 06790, Etimesgut, Ankara.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2470-7919>

E-posta: merveoksuz@baskent.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 30 Temmuz 2024

Birinci düzeltme: 24 Eylül 2024

İkinci düzeltme: 9 Ekim 2024

Kabul: 21 Ekim 2024

Anahtar sözcükler: Uyarlanabilir rekreatyon, Erişilebilir turizm, Erişim gereksinimi olan bireyler, Animatör eğitimi, Kapsayıcı hizmetler.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 30 July 2024

Resubmitted: 24 September 2024

Resubmitted: 9 October 2024

Accepted: 21 October 2024

Key words: Adaptive recreation,

Individuals with access requirements,

Animator training, Inclusive services.

ÖZ

Turizm ve rekreatyon faaliyetlerine katılmak, bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarına önemli katkılar sunmaktadır. Ancak erişim gereksinimi olan bireyler için bu faaliyetlere erişim çeşitli zorluklarla sınırlanmaktadır. Türkiye'deki erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini iyileştirmek amacıyla tasarlanan bu çalışma, Türkiye'deki tatil köyleri ve otellerde fiziksel erişim gereksinimi olan bireyler için sunulan uyarlanabilir rekreatyon faaliyetlerinin etkinliğini ve kapsayıcılığını nitel bir araştırma yöntemiyle incelemektedir. Araştırmada, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 12 katılımcı (altı erişim gereksinimi olan birey ve altı animatör) ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, erişim gereksinimi olan bireylerin erişim zorlukları, donanım yetersizliği ve personel eğitimi konularında önemli sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Animatörlerin uyarlanabilir rekreatyon faaliyetleri konusundaki bilgi ve deneyim eksiklikleri de belirlenmiştir. Bu eksiklikler, erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışma, erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmek için kapsamlı eğitim programlarının yanı sıra erişilebilirlik standartlarının artırılmasının ve özel donanımların temin edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, turizm sektöründe çalışan animatörlerin ve diğer personelin erişim gereksinimi olan bireylere yönelik farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

ABSTRACT

Participation in tourism and recreational activities contributes to individuals' physical, mental, and social well-being significantly; however, access to those activities remains limited for individuals with access requirements due to various challenges. In this context, this study was conducted to examine the effectiveness of adaptive recreation activities offered in resorts and hotels in Turkey to enhance the vacation experiences of disabled individuals. The research utilizes a qualitative methodology to investigate the effectiveness and inclusiveness of adaptive recreational activities provided for physically disabled individuals in resorts and hotels across Türkiye. Semi-structured interviews were conducted with 12 participants (six individuals with access requirements and six animators) selected through maximum variation sampling. The findings reveal significant issues related to accessibility barriers, lack of equipment, and inadequate staff training. Furthermore, a lack of knowledge and experience among animators regarding adaptive recreational activities is shown evident. Those deficiencies negatively affect the tourism experiences of disabled individuals. The study highlights the need for comprehensive training programs, improvement efforts in accessibility standards, and the provision of specialized equipment to enhance the tourism experiences of individuals with disabilities. In this regard, it aims to raise awareness among animators and other tourism sector employees about the needs of individuals with access requirements.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Varo, F., Aksu, H. S. ve Öksüz, M. (2024). Uyarlanabilir ve Kapsayıcı Rekreatyon: Erişilebilir Turizmde Nitel Bir Durum Çalışması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 35 (2): 187 - 204.

* Bu makale 1. International Business and Society Conference (IBSCO) 2024'te sözlü bildiri olarak sunulmuřtur.

GİRİŞ

Hızla değişen dinamik yaşam koşulları, işin ve hayatın hızlı akmasını da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ise tüm ülkeleri birbirine rakip hale getirirken, işletmeler bu sert rekabet koşullarını dengeleyebilmek için farklı uygulamalar benimsemek durumunda kalmıştır. Ağır rekabet koşullarını karşılayabilmek için işletmeler tarafından benimsenen bazı uygulamalar arasında farklı örgüt şemaları, farklı pozisyonlar, yasal izinlerin düzenlenmesi, performans dayalı ücretlendirme, çalışma saatlerinin esnekliği, hafta sonu izinleri, evden çalışma ya da farklı ülkelerde kariyer fırsatları gibi düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemeler sayesinde insanların iş ve yaşam rutinleri dışında boş zamanlarının kalması sağlanmıştır.

Günümüzde, hızlı hayattan veya rutinden kaçmak isteyen bireyler için boş zamanlarında seyahat etmek ve rekreatif etkinliklere katılmak, ruhsal, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını dengede tutabilmek açısından bir ihtiyaç haline gelmiştir. Seyahat etmek ve rekreatif etkinliklere katılmak, insanların “iyi olma hali”ne (Er 2020) ve “kaliteli yaşam”a (Tütüncü 2012) katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, insanlar fırsat buldukça boş zamanlarında bu etkinliklere katılmakta ve teknolojinin, yoğun iş hayatının insanlarda ortaya çıkardığı stres ve depresyon gibi rahatsızlıkları, sosyalleşerek, yeni yerler görerek ve daha önce deneyimlemedikleri aktiviteleri öğrenerek hem kendilerini geliştirmekte hem de fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumaya çabalamaktadırlar (Karaküçük 1997).

Ancak, turizm ve rekreasyon etkinliklerine katılmak sadece sağlıklı bireylerin değil, herhangi bir erişim engeli olan, ileri yaşta veya hamilelik nedeniyle hareket etmekte zorlanan herkesin hakkıdır. Erişim gereksinimi hem Türkiye’de hem de dünya genelinde önemli bir halk sağlığı ve insan hakları sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. 2023 yılı verilerine göre, Türkiye’de Ulusal Engelli Veri Sistemi’ne kayıtlı ve hayatta olan toplam 2.511.950 erişim gereksinimi olan birey bulunmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2023). Bu bireylerin 1.414.643’ü erkek, 1.097.307’si ise kadındır ve 775.012’si ağır erişim

gereksinimi olanlar kategorisinde yer almaktadır. Dünya genelinde ise yaklaşık bir milyar kişi, yani dünya nüfusunun %15’i bir tür erişim engeli yaşamaktadır ve bunların yaklaşık 190 milyonu ciddi fonksiyonel zorluklarla hayatına devam etmektedir (Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 2023).

Oranlara bakıldığında hem dünya genelinde hem de Türkiye’de yaşayan erişim gereksinimi olan bireylerin sayısının yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu bireyler, günümüzde turizm ve rekreasyon faaliyetlerine katılmada zorluk çekmektedirler. Oysa “kaliteli yaşam” ve “iyi ve sağlıklı olma hali” tüm bireyler kadar onların da hakkıdır. Gündelik hayatta yaşadıkları zorluklar karşısında, sosyalleşmeye, zihinsel ve fiziksel olarak kendilerini geliştirmeye belki de en çok onların ihtiyacı bulunmaktadır (Tingen ve Berns 2024).

Günümüz koşullarına bakıldığında farklı grupların da varlığı ön plana çıkmış; toplumun her alanında etkinliklere katılmaları bireysel özgürlüklerin sesi olmuştur. Dolayısıyla günlük hayattaki bu değişim akademik araştırmalara da yansımaktadır. Engelsiz ya da erişilebilir turizm, tüm paydaşların iş birliği içerisinde olduğu görme, hareket etme, duyma veya zihinsel olarak sıkıntısı olan hamile ya da obez bireylerin günlük aktivitelerini yapmalarına engel olan ve turizm faaliyetlerine katılmada zorluk çeken bireyleri tanımlamaktaydı. Fakat günümüz koşullarında cinsiyet-cinsellik ya da etnik köken (yerellik) kapsamının tüm farklı grupları kapsayacak şekilde genişletilmesi tartışılmaktadır (Biddulph ve Scheyvens 2018). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliklerin azaltılması ilkelerinin de savunduğu gibi herkesin turizm faaliyetlerinden ve seyahat edebilme özgürlüğünden faydalanması gerekmektedir. Bu yüzden “kapsayıcı turizm” bu tarz farklı kimlikleri de içerisine alarak seyahat hak eşitliğini savunarak erişilebilir turizm ile bir bağ kurarsa da alanyazında hem kapsayıcı hem sosyal turizmle alakalı çalışmalar devam etmektedir ve erişilebilir turizmin kapsamı konusunda ortak bir kanı yoktur (Darcy vd. 2020).

Ancak erişilebilir turizmin kapsamı yanında erişim gereksinimi olan bireylerle ilgili de hem alanyazında hem de uygulamada bu bireylerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak etkinliklere katılmalarının önündeki engeller hâlâ tam olarak irdelenememiştir. Bu bağlamda araştırma, turizm sektöründe fiziksel erişim gereksinimi olan bireyler için sunulan uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin etkinliğini nitel bir araştırma ile inceleyerek, erişim gereksinimi olan bireylerin turizmde çalışan animatörlerin farkındalıklarını geliştirmeyi ve eğitim ihtiyaçlarına ışık tutmayı amaçlamaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Dünya Sağlık Örgütü, erişim ve özel gereksinimli bireylerin tanımını ve sınıflandırılmasını üç önemli boyuta göre yapmaktadır. Bunlar, noksanlık (bireylerdeki bacak, kol, hafıza kaybı, uzuv eksikliği vb.), hareket sınırlılığı (görme, duyma kaybı vb. kişinin gündelik işlerine mâni olan hareket sınırlılığı) ve katılım kısıtlılığıdır (Diker ve Çetinkaya 2021). Katılım kısıtlılığı, erişim gereksinimi olan bireylerin sosyal etkinliklere katılmasını etkileyecek tüm ruhsal ve fiziksel rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır.

Erişim Gereksinimi Kavramı

Erişim gereksinimi kavramı; bireylerin doğuştan ya da sonradan doğal afetler veya bir takım istenmeyen kazalar sonucu, gündelik hayatlarını sürdürmede aksaklık çıkaracak şekilde etkilendikleri fiziksel ya da zihinsel engel olarak tanımlanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü 2011). Dünya Sağlık Örgütü, erişim ve özel gereksinimli bireylerin tanımını ve sınıflandırılmasını üç önemli boyuta göre yapmaktadır. Bunlar, noksanlık (bireylerdeki bacak, kol, hafıza kaybı, uzuv eksikliği vb.), hareket sınırlılığı (görme, duyma kaybı vb. kişinin gündelik işlerine mâni olan hareket sınırlılığı) ve katılım kısıtlılığıdır (Diker ve Çetinkaya 2021). Katılım kısıtlılığı, erişim gereksinimi olan bireylerin sosyal etkinliklere katılmasını etkileyecek tüm ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklar olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün altını çizdiği bu üç boyut ele alındığında, erişim gereksinimi durumu sanılanın aksine sadece bireyle-

rin duyu organlarının kullanımındaki eksiklikler ya da vücuttaki fiziki uzuv eksiklikleri değildir. Dikkat dağınıklığı, yaşlılarının gerisinde kalma, temel kavramları algılamada zorluk ya da gecikme, hareket sınırlılığı (yürüme, koşmada zorluk), hamilelik, obezite gibi hareketi zorlayıcı her türlü sınırlılığı içine almaktadır (Dünya Sağlık Örgütü 2011).

1982 yılında gerçekleştirilen Dünya Eylem Programı, 1989 yılında imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi ve 2008 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme düzenlemelerinde, erişim gereksinimi olan bireylerin de seyahat hakkına; sosyallik, kültürel gelişim, siyasal ve ekonomik haklara sahip oldukları belirtilmiştir. Bu anlaşmalardan sonra Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Engellilik Raporu'nda, erişim gereksinimi olanların sivil hayata karışıp sosyalleşebilmesi için hükümetlerin, iç ve dış paydaşların ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının, bu bireyleri topluma kazandırabilmek için uygun koşulları sağlaması gerektiğini belirtmiştir (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü 2020). Günümüzde, boş zamanın artışı, teknolojinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının ucuzlaması hem erişim hem de özel gereksinimli bireylerin turizm ve rekreasyon aktivitelerine katılmalarını kolaylaştırmaktadır. Hizmet sektörü de bu ihtiyacın farkına vararak bünyesindeki işletmelerde erişim ve özel gereksinimli bireyleri sosyalleştirecek ve yaşam kalitelerini artıracak farklı ürün ve hizmetler sunmaktadır (Tütüncü 2012; Temizel 2021).

Rekreasyon Faaliyetlerinin Erişilebilirliği

Rekreasyon, bireylerin günlük zorunlu ihtiyaçları dışında kalan boş zamanlarında yapacakları gönüllü etkinlikleri kapsayan, yaşam kalitelerini artırmaya yönelik faaliyetleri araştıran bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Tütüncü 2012). Diğer bir tanım, insanların iş dışında kalan zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları, onlara mutluluk veren, psikolojik, zihinsel ve fiziksel sağlığı destekleyen etkinlikler şeklindedir (Sezgin ve Köseoğlu 2021). Turizm ise bireyin sürekli yaşadığı yerden ayrılıp para kazanma amacı gütmeyen farklı destinasyonlar keşfederek seyahat,

konaklama, yeme-içme ya da eğlenme gibi yeni deneyimler yaşadığı bir faaliyettir. Rekreyasyon ile turizm arasındaki fark, turizmin konaklama ve seyahat hizmetlerini bünyesinde barındırmasıdır. Fiziksel aktivite, gençler ve çocuklar için, erişim gereksinimleriyle bağımsızlık kazanarak duygusal ve fiziksel fonksiyonlarını geliştirebildikleri bir alan olarak tanımlanmaktadır (Groff ve Kleiber 2001; Youngblood vd. 2024). Erişim gereksinimi olanların çevrelerinde karşılaştıkları problemler genel olarak yetersiz ulaşım, yetersiz açık alanlar ve konaklama işletmelerinde erişim gereksinimi olan bireylere yönelik altyapının olmamasıdır (Haslett ve Smith 2020).

Erişim veya özel gereksinimli bireylerin rekreyasyon aktivitelerine katılımında engel derecelerinin yanı sıra sosyo-kültürel seviyeleri ve gelir durumları da etkili olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2023 yılındaki verilerine göre 1,3 milyar insan bir erişim gereksinimiyle yaşamına devam etmeye çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Turizm Örgütü'ne göre, turizm işletmelerine, rekreyasyon alanlarına veya destinasyonlara erişilebilirlik sadece erişim gereksinimi olan bireyler için değil herkes için bir sürdürülebilir turizm politikası olarak benimsenmelidir (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü 2024). Bu oluşumu desteklemek için 2006 yılında ENAT Avrupa Engelsiz Turizm Ağı kurulmuş, TÜRSAB da bu birliğe 2006 yılında üye olmuştur (TÜRSAB 2006). Dünyadaki ve ülkemizdeki erişim gereksinimi olan bireylerin nüfusunun oranı göz önünde bulundurulduğunda, erişim gereksinimi olan bireylerin sahip oldukları özel gereksinimlere göre bir plan yapmak, sadece rekreyasyon ve turizm faaliyeti sunan işletmelerin değil, aynı zamanda yerel yönetimler ve özel sektörle iş birliği yapması gereken tüm bireylerin görevidir (Kitchin vd. 2022).

Bu çalışmada ele alınan konulardan biri de uyarlanabilir rekreyasyon faaliyetleridir. Uyarlanabilir rekreyasyon faaliyetleri için kişinin erişim gereksinimi ve derecesine göre aktivite programı belirlenmeli, bilgilendirme yapılmalı, bireysel gereksinimlere göre program hazırlanmalı ve varsa gerekli donanım sağlanmalıdır (Evans vd. 2018). Ancak günümüzde uyarlanabilir rekreyasyon ihti-

yacı hem alanyazında hem de uygulamaya yönelik araştırmalar ve uygulamalar kapsamında açısından hâlâ yeterli değildir (Mannela vd. 2023).

Turizm İşletmelerinde Rekreyasyon Faaliyetlerinin Erişilebilirliği

Rekreyasyon faaliyetleri genel olarak açık ve kapalı alan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Hazar 2003). Turizm işletmelerinde ise çok sayıda rekreyasyon ve animasyon faaliyeti bulunmaktadır (Başarangil ve Öztürk 2017). Açık alan rekreyasyon aktiviteleri arasında spor dalları, kayak, kamp, trekking, yat gezileri, doğa yürüyüşleri, bisiklete binme, ata binme ve dağcılık gibi birçok farklı faaliyet yer almaktadır. Kapalı rekreyasyon aktiviteleri arasında ise satranç turnuvaları, kongreler, sempozyumlar, kapalı alan sporları (futbol, basketbol, yüzme vb.), sağlık tesisleri, sergiler, defileler ve evde yapılan etkinlikler sıralanabilir (Dalkılıç ve Mil 2017a). Turizm işletmeleri tarafından sunulan rekreyasyon-animasyon faaliyetleri kapsamında spor faaliyetleri (tenis, jimnastik ve su sporları), deniz ve havuz aktiviteleri, sağlıkla ilgili etkinlikler, çocuk animatörleri veya eğlence (tiyatro, gece eğlenceleri, dans gösterileri) gibi çeşitli aktiviteler yer almaktadır (Dalkılıç ve Mil 2017b).

Ağır rekabet koşulları karşısında diğer tüm mal ve hizmetler gibi, turizm işletmeleri pazardan daha fazla müşteri elde edebilmek ve diğer işletmelerle rekabet edebilmek için sundukları her türlü turistik hizmeti farklılaştırmaya çalışmaktadır. Özellikle destinasyonlardaki işletmeler, rekreyasyon çeşitliliğini artırıp markalaşmalarına ve müşteri profiline uygun olarak, destinasyonda yapılacak çok sayıda rekreyasyon etkinliğini bir çekicilik unsuru olarak göstermekte ve rakiplerinden öne çıkmaya çalışmaktadır (Aylan ve Ardıç-Yetiş 2021). Daha önce de vurgulandığı gibi, turizm işletmelerinde etkinlikler ya da rekreyasyon aktiviteleri, destinasyona çekicilik kazandırdığı kadar bireylere de iyi olma hali, mutluluk ve kaliteli yaşam sağladığı için sadece sağlıklı bireylerin değil, erişim veya özel gereksinimli bireylerin de katılım göstermek istediği faaliyetlerdir.

Ancak hem işletmeler açısından rekabet üstünlüğünü sağlamadaki önemi hem de güncel çeşitliliğine rağmen, tatil köyleri ve konaklama işletmeleri açısından uyarlanabilir rekreasyon faaliyetleri, erişim gereksinimi olan bireylerin katılımını kolaylaştıracak altyapı eksiklikleri nedeniyle sınırlıdır (Mannela vd. 2023). Gillovic ve McIntosh (2020), erişilebilir turizmin gelişiminde personel eğitimlerinin, farkındalık çalışmalarının ve altyapı düzenlemelerinin önemini vurgulamış ve erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmenin yollarını tartışmıştır. Özellikle doğa ve spor turizmi gibi açık alan faaliyetlerinde, altyapı eksikliklerinin erişim gereksinimi olan bireylerin katılımını kısıtladığı belirtilmiştir.

Benzer şekilde, Rubio-Escuderos ve arkadaşlarının (2021) sistematik incelemesi, erişilebilir turizmin yükselen bir pazar olduğunu ve bu alanın daha fazla yenilik ve teknoloji ile desteklenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, doğa aktivitelerinin ve spor olanaklarının daha erişilebilir hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Eichhorn ve Buhalis (2011), erişilebilir turizmde en büyük engellerin fiziksel erişim eksiklikleri, personelin tutumları ve bilgi yetersizlikleri olduğunu belirtmiş ve bu sorunların erişim gereksinimi olan bireylerin turizm hizmetlerinden tam anlamıyla faydalanmasını engellediğini ortaya koymuştur. Tutuncu (2017) ise, erişilebilirlik faktörlerinin, erişim gereksinimi olan bireylerin otel memnuniyeti üzerindeki önemine dikkat çekmiştir. Araştırmaya göre, kamusal alanlar, rekreasyon alanları ve odalardaki banyoların erişilebilirliği, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerinden memnuniyet duymalarında en güçlü belirleyiciler arasında yer almaktadır. Özellikle edinilmiş erişim gereksinimi olan bireyler ve tekerlekli sandalye kullananlar, otel hizmetlerinden daha düşük memnuniyet bildiren gruplar olarak öne çıkmaktadır. Otel yöneticilerinin ve işletme sahiplerinin erişilebilirlik standartlarını eksiksiz uygulamaları gerektiği, denetimlerin ve kontrol mekanizmalarının ise bu süreçte kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (Tütüncü 2017).

Bu çalışma, Türkiye'deki tatil köyleri ve otellerde fiziksel erişim gereksinimi olan bireyler için sunulan uyarlanabilir ve kapsayıcı rekreasyon faaliyetlerinin etkinliğini ve kapsayıcılığını nitel bir durum çalışması yöntemiyle incelemektedir. Bu çerçevede, erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmek ve turizm sektöründe çalışan animatörlerin farkındalıklarını geliştirmeye yönelik eğitim ihtiyaçlarını daha ayrıntılı olarak ortaya koymayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Turizm sektöründe erişim gereksinimi olan bireyler için sunulan uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin etkinliğini ve kapsayıcılığını derinlemesine anlamak amacıyla yapılan bu çalışma, iki yönlü nitel bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, sosyal olguları ve insan deneyimlerini anlamaya yönelik esnek ve derinlemesine bir yöntem olarak çalışmada tercih edilmiştir (Şimşek ve Yıldırım 2011). Araştırma sürecinde, yarı yapılandırılmış mülakatlar kullanılarak katılımcıların bireysel deneyimleri incelenmiş ve bu deneyimler üzerinden temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın temel amacı, herhangi bir erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmek, turizm sektöründe çalışan animatörlerin farkındalık ve eğitim gereksinimlerini belirlemektir.

Durum çalışması, belirli bir bağlamda bir olgunun ya da sürecin derinlemesine incelenmesine olanak tanıyan bir araştırma yöntemidir. Bu teknik araştırmacıya, gerçek dünyadaki bağlamı dikkate alarak bireylerin deneyimlerini ve karşılaştıkları sorunları derinlemesine analiz etme imkânı sağlar (Yin 2014). Durum çalışması, özellikle karmaşık sosyal olguları anlamak ve bağlamsal faktörlerin bireylerin davranışlarına etkisini araştırmak için tercih edilmektedir. Mevcut araştırmada, durum çalışması yöntemi kullanılarak turizm sektöründe çalışan animatörler ile erişim gereksinimi olan bireylerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklara yönelik öneriler analiz edilmiştir. Özellikle belirli bir bağlamda (turizm sektörü) bireylerin erişim zorlukları ve çözüm önerileri derinlemesine ele alınmıştır. Durum çalışmasının sağladığı esneklik sayesinde,

hem erişim gereksinimi olan bireylerin deneyimlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi sağlanmış hem de animatörlerin uyarlanabilir rekreasyon konusundaki farkındalık düzeyleri ortaya konulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmada, tatil destinasyonları olarak otelleri ve tatil köylerini kullanan erişim gereksinimi olan bireyler ve bu alanlarda görev yapan animatörlerin görüşlerini toplamak hedeflenmiştir. Bu kapsamda farklı fiziksel erişim gereksinimi grubuna sahip altı katılımcı ve animatörlük mesleğinde en az üç yıl deneyime sahip altı katılımcı olmak üzere toplamda 12 kişi ile görüşmeler yürütülmüştür. Çalışma grubu belirlenirken araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Patton 2014). Maksimum çeşitlilik sağlanırken fiziksel erişim gereksinimi olan bireylerde; cinsiyet, yaş, engel durumu göz önünde bulundurulmuştur. Animatörlerde ise; en az üç yıl deneyime

sahip olma, en az iki yabancı dil bilme, cinsiyet, yaş ve çalışılan yer çeşitliliği sağlanmıştır. Bu kapsamda hem erişim gereksinimi olan bireylerde hem de animatörlerde üçer kadın ve üçer erkek ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Tablo 1).

Animatörler, tatil köyleri ve otellerdeki rekreasyon faaliyetlerini düzenleyen ve uygulayan takım üyeleri oldukları için, erişim gereksinimi olan bireylerle doğrudan etkileşimde bulunurlar. Uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin başarısı, animatörlerin bu bireylerin ihtiyaçlarını anlama ve bu ihtiyaçlara uygun aktiviteler düzenleme becerisine bağlıdır (Darcy ve Buhalis 2011). Bu nedenle, animatörlerin görüşlerinin alınması, çalışmanın amacına ulaşması açısından önemlidir. En az iki yabancı dil bilme koşulu ise, turizm sektöründe hizmet veren animatörlerin farklı kültürlerden gelen misafirlerle etkili iletişim kurabilmesini sağlamak amacıyla getirilmiştir. Özellikle erişim gereksinimi olan turistlerle sağlıklı bir diyalog kurabilmek ve onların gereksinimlerine yanıt verebilmek için animatörlerin birden

Tablo 1. Çalışma Grubu

Kod	Cinsiyet	Yaş	Erişim Gereksinimi Durumu
K1	Erkek	44	Tekerlekli Sandalye Kullanan Birey
K2	Erkek	28	Görsel Erişim Gereksinimi Olan Birey
K3	Erkek	55	İşitsel Erişim Gereksinimi Olan Birey
K4	Kadın	36	Bedensel Erişim Gereksinimi Olan Birey (Kol Protezi Kullanan)
K5	Kadın	34	Görsel Erişim Gereksinimi Olan Birey
K6	Kadın	30	Serebral Palsi ile Yaşayan Birey
Kod	Cinsiyet	Yaş	Çalışılan Yer
K7	Erkek	27	Tatil Köyünde Çalışan (Bodrum)
K8	Erkek	29	Şehir Otelinde Çalışan (İzmir)
K9	Erkek	30	Kıyı Otelinde Çalışan (Antalya)
K10	Kadın	23	Butik Otelde Çalışan (Antalya)
K11	Kadın	27	Kapsamlı Tatil Kompleksinde Çalışan (Antalya)
K12	Kadın	22	Lüks Otelde Çalışan (Antalya)

fazla dil bilmesi, hizmet kalitesini artırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir (Rubio-Escuderos vd. 2021). Bu durum, hem animatörlerin uluslararası turistlere yönelik profesyonellik düzeyini artırmakta hem de erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Erişim gereksinimi olan bireyler ve turizm sektöründe çalışan animatörlerden oluşan çalışma grubu, farklı özelliklere sahip bireyleri kapsayan bir örneklem yapısı sunmaktadır. Erişim gereksinimi olan bireylerde, farklı erişim gereksinimi türlerine (tekerlekli sandalye, görme, işitme, bedensel engel ve serebral palsi) sahip katılımcılar yer almakta ve bu çeşitlilik, araştırmanın farklı deneyimleri kapsamasını sağlamaktadır. Ayrıca, cinsiyet ve yaş çeşitliliği de göz önünde bulundurulurken hem kadın hem de erkek katılımcılarla görüşülmüş, bu da erişim gereksinimi olan bireylerin deneyimlerine geniş bir perspektif kazandırmıştır. Animatörler açısından, çeşitli otel türlerinde (tatil köyü, şehir oteli, butik otel vb.) çalışan ve en az üç yıl deneyime sahip bireylerle yapılan görüşmeler, turizm sektöründe sunulan hizmetlerin farklı boyutlarını inceleme fırsatı sunmaktadır. Bu kapsamda, araştırmanın örneklem yapısı hem hizmet sağlayıcı hem de hizmet alıcıların deneyimlerini derinlemesine anlamaya yönelik kapsamlı bir veri seti oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma kapsamında katılımcıların verdikleri cevapların altında yatan nedenleri derinlemesine incelemek ve sürece bağlı ek sorular sorabilmek için yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Mülakat formu hazırlanırken, konu hakkında en az beş yıl deneyime sahip iki farklı animatör ve farklı fiziksel engel grubuna dahil olan iki kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda hem erişim gereksinimi olan bireylere yönelik hem de animatörlere yönelik olarak sekiz farklı sorudan oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular nitel araştırma konusunda deneyim sahibi bir öğretim üyesi ile erişim gereksinimi olan bireyler üzerine çalışmalarda bulunan başka bir öğretim üyesinden araştırmanın amacı ve nitel araştırmanın

felsefesi/mantığı doğrultusunda incelemesi ve eleştirmesi istenmiştir. Uzman değerlendirmesi sonucunda iki sorunun yönlendirici olduğu bildirilmiş ve bu iki soru araştırmacılar tarafından kapsam dışı bırakılmıştır. Soru havuzu yeniden oluşturulup süreç tekrar edilmiş ve iki uzmanın görüşü doğrultusunda araştırmanın amacını kapsayacak şekilde altı soru üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Uzman görüşünün ardından çalışma grubundaki katılımcılarla benzer özellikler taşıyan bir fiziksel erişim gereksinimi olan birey ve bir animatör ile her biri 12-18 dakika arasında değişen pilot görüşme gerçekleştirilmiş, oluşturulan mülakat formunda herhangi bir sorun olmadığı anlaşılmıştır. Mülakat formundaki sorular şu şekildedir:

Erişim gereksinimi olan bireylere yönelik sorular;

- Tatil köyleri veya otellerdeki deneyim ve beklentileriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Animasyon faaliyetlerini ve otel anlamında karşılaştığınız engeller ve zorluklar hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Bu konu hakkındaki iyileştirme önerileriniz nelerdir?

Animatörlere yönelik sorular;

- Erişim gereksinimi olan bireyler için düzenlediğiniz rekreasyon faaliyetleri hakkında bilgi ve deneyim seviyeniz nedir? Bu faaliyetleri planlarken hangi güvenlik ve erişilebilirlik faktörlerini dikkate alıyorsunuz?
- Erişim gereksinimi olan bireylere yönelik aldığınız eğitimler nelerdir? Bu eğitimlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Daha kapsamlı ve uygulamaya yönelik eğitimlere ihtiyaç duyuyor musunuz?
- Erişim gereksinimi olan bireylere yönelik hazırlanan ya da hazırlanması düşünülen uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerini düşündüğünüzde kolaylaştırıcı ya da engelleyici durumlar ile karşılaşılıyor musunuz? Neden?

Oluşturulan yarı yapılandırılmış mülakat formu daha önceden alan hakkında bilgi sahibi bir araştırmacı tarafından Konya'daki dezavantajlılar dernekleri ve topluluklarından, Antalya ve

İzmir'in tatil destinasyonlarında görev yapan animatörlerden yüz yüze toplanmıştır. Toplamda 12 görüşme Mart-Nisan 2024 döneminde gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler sessiz bir alanda, sohbet şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce araştırmanın amacına, ne için kullanılacağına yönelik açıklamalar yapılmış, kanıtlanabilir bilgiler olması nedeniyle ses kayıt cihazına (cep telefonu) görüşmelerin kaydedileceği tüm katılımcılara beyan edilmiş ve katılımcıların onayına istinaden kayıtlar alınmıştır. Gerçekleştirilen 12 görüşmenin ortalama süresi 11 dakikadır.

Verilerin Analizi

Mülakat çıktılarının yorumlanması aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen verilerin daha sistematik ve derinlemesine incelenmesine olanak tanıyan bir tekniktir ve bu çalışmada nitel verilerin anlamlı temalara dönüştürülmesini sağlamak amacıyla tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek 2011). Bu yöntem, özellikle katılımcıların deneyim ve görüşlerini kodlayarak düzenli bir şekilde sınıflandırmaya olanak tanır (Miles ve Huberman 1994). Görüşmelerden elde edilen verileri kodlayabilmek amacıyla tüm deşifreler Microsoft Office Word 2019 paket programına aktarılarak yazılı hale getirilmiş ve kodlama için Maxqda 2020 paket programına aktarılmıştır. Program içerisinde açık ve eksenel kodlama süreci takip edilerek cümle öbekleri (invivo) olarak kodlamalar yapılmıştır. Açık ve eksenel kodlama, nitel verilerden anlamlı kategoriler ve temalar elde etmek için kullanılan bir stratejidir (Strauss ve Corbin 1998). Kod güvenliğini sağlamak amacıyla tüm deşifreler iki araştırmacı tarafından iki kez baştan sona okunarak kodların doğruluğu konusunda fikir birliğine varılmıştır. Birbirine benzer nitelikte kodlar birleşerek kategoriler ve bu kategoriler birleştirilerek temalar elde edilmiştir.

İnanılrlık, Aktarılabirlik, Teyit Edilebilirlik

Nitel araştırmalarda inanılrlık, araştırmanın bulgularının gerçeğe uygun olması ve katılımcıların deneyimlerini doğru yansıttığının güvence altına alınmasıdır (Lincoln ve Guba 1985). Bu ça-

lışmada, görüşmeler esnasında elde edilmiş olan tüm ses kayıtları bilgisayar ortamında muhafaza edilmekle birlikte, görüşmelerin aktarıldığı dokümanlar da saklanmıştır. Bu çalışmada, erişim gereksinimine sahip bireyler ile bu bireylere rekreasyon faaliyetleri hizmeti verme sorumluluğu taşıyan animatörlerin tercih edilmesi, doğrudan ilgili bireylerin deneyimlerine odaklanılması açısından destekleyicidir. Aktarılabirlik, bulguların başka bağlamlarda ya da örneklem gruplarında da benzer sonuçlar doğurup doğurmayacağı ile ilgilidir; bu nedenle katılımcıların farklı erişim gereksinimlerine sahip olması, çalışmanın aktarılabirliğini arttırmıştır (Patton 2014). Ayrıca ses kayıtlarının yazıya geçirilme işlemi sırasında hata yapıp yapılmadığının denetlenmesi amacıyla bir öğretim üyesinden yardım alınmış olup, tüm veriler yazılım aracılığı ile kodlanmıştır. Teyit edilebilirlik ise, araştırmacının bulgularının nesnellüğünün sağlanması anlamına gelmektedir (Lincoln ve Guba 1985) ve bu çalışmada kodlama sürecinde ikinci bir araştırmacının katılımı ile kod güvenilirliği artırılmıştır.

BULGULAR

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerin akabinde elde edilen 12 görüşmenin içeriği analiz edilmiştir. Analiz süresince Strauss ve Corbin'in (1998) açık ve eksenel kodlama süreçleri temel alınarak kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Açık kodlama aşamasında, görüşme verileri parçalara ayrılmış, her bir cümle ve cümle öbeği analiz edilerek verilerde tekrar eden ifadeler, kavramlar ve anlamlar üzerinden kodlar oluşturulmuştur. Bu süreçte, katılımcıların ifadeleri doğrudan metinlerden türetilen (invivo) kodlar olarak adlandırılmıştır. Eksenel kodlama aşamasında ise açık kodlar arasındaki ilişkiler incelenmiş, benzer ve ilişkili kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Bu aşama, kodlar arasında anlamlı bağlantıların kurulmasına ve verinin daha yapılandırılmış bir hale getirilmesine olanak sağlamıştır (Strauss ve Corbin 1998). Sonuç olarak, elde edilen bu kodlar birleştirilerek kategorileri, kategoriler ise ana temaları oluşturmuştur. Bu kapsamda her iki grup için de üç farklı ana tema elde edilmiştir.

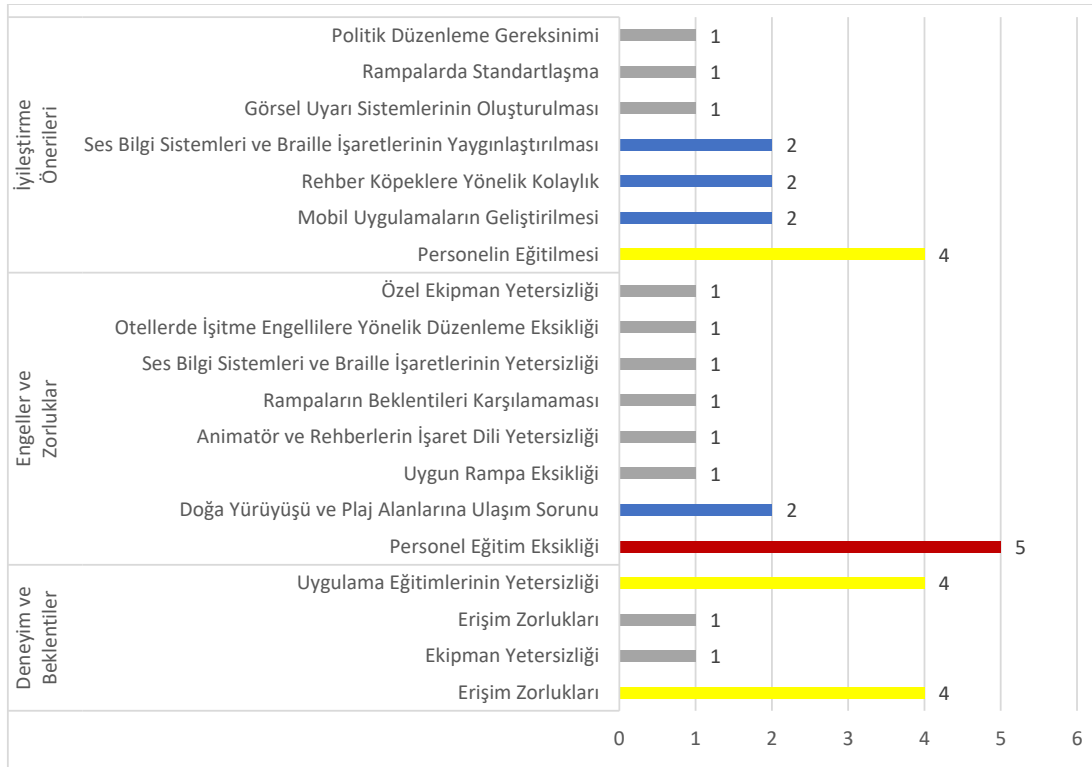
Erişim Gereksinimi Olan Bireylerin Görüşleri

Analiz sürecinde, elde edilen veriler aşamalı bir kodlama yöntemiyle ele alınmıştır. İlk aşamada, görüşme verileri açık kodlama yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu aşamada, katılımcıların yanıtları küçük parçalara ayrılmış ve anlamlı ifadeler, tekrar eden temalar ya da vurgular belirlenmiştir. Örneğin, erişim gereksinimi olan bireylerin yaşadığı fiziksel engeller ve sosyal bariyerler, bu aşamada farklı kodlar olarak tanımlanmıştır. Her bir katılımcının verdiği yanıtlar doğrultusunda, belirgin kavramlar ve ifadeler kodlar şeklinde kategorize edilmiştir. Açık kodlama sürecinde oluşturulan bu kodlar, bireylerin deneyim ve beklentilerinin, karşılaştıkları engellerin ve iyileştirme önerilerinin daha sistematik bir şekilde analiz edilmesine olanak tanımıştır (Strauss ve Corbin 1998).

Bu aşamayı takiben, eksenel kodlama aşamasına geçilmiştir. Eksenel kodlamada açık kodlar arasındaki ilişkiler incelenmiş, benzer veya bir-

biriyile bağlantılı olan kodlar birleştirilerek daha geniş kategoriler oluşturulmuştur. Örneğin, “fiziksel engeller” ve “sosyal engeller” gibi açık kodlar, “engeller ve zorluklar” başlığı altında toplanmıştır (Şekil 1). Aynı şekilde, katılımcıların tatil süreçlerine ilişkin önerileri, “iyileştirme önerileri” başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu süreç, kodlar arasındaki bağlantıların daha iyi anlaşılmasına ve ana temaların ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Elde edilen bu kategoriler, deneyim ve beklentiler, engeller ve zorluklar ile iyileştirme önerileri şeklinde üç ana tema olarak yapılandırılmıştır. Aynı süreç, animatörlere yönelik olarak da gerçekleştirilmiştir (Şekil 2). Bu temalar, analiz sürecinde katılımcı yanıtlarının detaylı bir şekilde incelenmesi sonucunda elde edilmiş olup mülakat sorularının doğrudan yanıtları değil, kodlama ve temaların oluşturulması süreçlerinin bir ürünüdür.

Şekil 1’de görüldüğü üzere erişim gereksinimi olan katılımcılarla yapılan görüşmelerde, öncelikli olarak tatil deneyimleri ve beklentilerine yö-

Şekil 1. Erişim Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Gerçekleştirilen İçerik Analizi Sonuçları

nelik düşünceleri deşifre edilmiştir. Bu kapsamda erişim zorlukları, donanım yetersizliği ve çift duyuşal erişim gereksinimi olanlara yönelik düzenlemeler konusunda üç farklı kategoriye ulaşılmıştır. Konu hakkında deneyim ve beklentilerini dile getiren K7:

Turizm faaliyetlerine katıldığımda genellikle erişim zorluklarıyla karşılaşıyorum. Özellikle tarihi yerlerdeki merdivenler ve dar alanlar büyük sorun oluyor. Tatil köylerinde havuz kenarındaki rampalar ve özel donanımlı odalar gibi düzenlemeler sayesinde daha rahat ediyorum...

şeklindeki beyanı ile erişim zorluklarına ve bu zorlukların nasıl aşıldığına yönelik deneyimlerini aktarmıştır. K8: "...bazı tesislerde Braille işaretleri ve sesli yönlendirme sistemleri bulunmadığı için yer bulmakta zorlanıyorum." şeklindeki, K7'nin düşüncelerini destekler nitelikteki beyanında erişim zorluklarına dikkat çekmiştir (Erişim Zorlukları). Öte yandan kol protezi kullanan K10:

Su sporları ve macera turizmi benim için çok önemli, çünkü fiziksel sınırlarımı zorlamayı seviyorum. Ancak, bazı aktivitelerde donanımlar benim protezlerimle uyumlu değil ve bu da katılımımı zorlaştırıyor...

beyanı ile donanım yetersizliğine dikkat çekmiştir (Donanım Yetersizliği). Birden fazla fiziksel engeli bulunan K11 ise: "...Ancak, çoğu otelde çift duyuşal erişim gereksinimi olanlara yönelik özel düzenlemeler bulunmuyor ve bu da tatil deneyimimi olumsuz etkiliyor..." ifadesiyle tatil deneyiminde özel düzenlemelere yönelik beklentileri olduğunu belirtmiştir (Çift Duyusal Engellilere Yönelik Düzenlemeler).

Erişim gereksinimi olanlara yönelik tatil deneyiminin önemli bir yordayıcısı biçiminde değerlendirilen bir diğer faktör de engeller ve zorluklardır. Bu kapsamda gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda; personelin eğitim eksikliği, doğa yürüyüşü ve plaj alanlarına ulaşım, uygun rampa eksikliği, animatör ve rehberlerin işaret dili yetersizliği, rampaların beklentileri karşılamaması, sesli bilgi sistemleri ve Braille işaretlerinin yetersizliği, işitsel erişim gereksinimi olanlara yönelik düzenleme eksikliği ve özel donanım eksikliği

kategorişlerine ulaşılmıştır. Bu kapsamda düşüncelerini belirten K7:

En büyük engellerden biri, uygun rampaların olmaması. Bazı otellerde rampalar çok dik veya yanlış yerleştirilmiş oluyor. Ayrıca, bazı turizm alanlarında tekerlekli sandalyeye uygun yollar bulunmuyor. Personelin eğitimsiz olması da bir sorun...

(Uygun Rampa Eksikliği, Rampaların Beklentileri Karşılamaması, Personel Eğitim Eksikliği) şeklinde beyanda bulunmuştur. K7'nin düşüncelerini destekler nitelikte K8 ise: "...Çoğu yer sesli bilgi sistemlerine sahip değil ve Braille işaretleri yetersiz..." (Sesli Bilgi Sistemleri ve Braille İşaretlerinin Yetersizliği), K9 ise: "Tur rehberlerinin işaret dili bilmemesi büyük bir engel..." (Animatör ve Rehberlerin İşaret Dili Yetersizliği) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Erişim gereksinimi olanlara yönelik olarak elde edilen son ana temada, iyileştirme önerileri olarak en yüksek yoğunlukta sırası ile personelin eğitilmesi, mobil uygulamaların geliştirilmesi, rehber köpeklere yönelik kolaylıklar, sesli bilgi sistemleri ve Braille işaretlerinin yaygınlaştırılması, görsel uyarı sistemlerinin oluşturulması, rampalarda standartlaşma ve politik düzenleme kategorilerine ulaşılmıştır. Konu hakkında düşüncesini belirten K1:

Daha fazla erişilebilir alan ve uygun rampalar olmalı. Özellikle turizm tesislerinde erişim gereksinimi olan bireyler için özel odalar ve erişilebilir banyolar olmalı. Ayrıca, personelin erişim gereksinimi olan bireylerle nasıl iletişim kuracağı ve yardımcı olacağı konusunda eğitim alması önemli. Teknolojik çözümler, örneğin sesli yönlendirme sistemleri ve erişim gereksinimi olan bireyler için özel mobil uygulamalar da büyük fayda sağlar...

(Rampalarda Standartlaşma, Personelin Eğitilmesi, Mobil Uygulamaların Geliştirilmesi) şeklinde açıklama yapmıştır. Ek olarak farklı noktalara dikkat çeken K9:

İşaret dili bilen personel istihdam edilmeli veya mevcut personel işaret dili eğitimi almalı. Görsel bilgilendirme panoları yaygınlaştırılmalı ve otel odalarında görsel uyarı sistemleri bulunmalı. Acil durumlar için titreşimli ve ışıklı uyarı sistemleri kurulmalı. Ayrıca, etkin-

liklerde işaret dili tercümanlarının bulunması sağlanmalı...

(Bazı Personellerin İşaret Dili Bilmesi, Görsel Uyarı Sistemlerinin Oluşturulması) şeklinde ekleme yapmıştır. Bu konuda farklı unsurların ortaya koyulmasını sağlayan K11 ise:

Çift duyuşsal erişim gereksinimi olan bireyler için özel eğitimli rehberler istihdam edilmeli. Turizm tesislerinde duyuşsal erişim gereksinimi olanlara yönelik özel düzenlemeler yapılmalı ve personel bu konuda eğitilmeli. Ayrıca, rehber köpekler ve diğer yardımcı araçların kabul edilmesi ve desteklenmesi önemli. Tesislerde sesli ve görsel bilgi sistemleri entegre edilmeli ve erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarına uygun çözümler sunulmalı...

(Personelin Eğitilmesi, Politik Düzenleme Gereksinimi, Rehber Köpeklere Yönelik Kolaylıklar, Sesli Bilgi Sistemleri ve Braille İşaretlerinin Yaygınlaştırılması) farklı noktalara dikkat çekmiştir.

Animatörlerin Görüşleri

Animatörlerinden bakış açısında uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin önemi üzerine elde

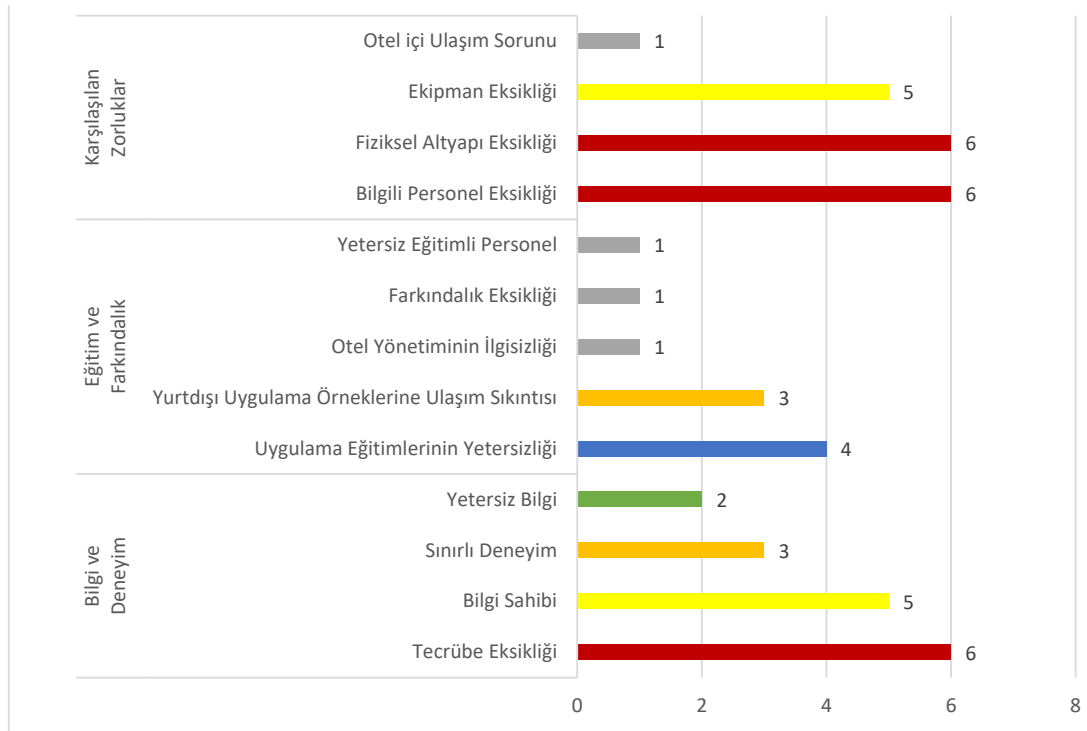
edilen bulgularda bilgi ve deneyim, eğitim ve farkındalık ve karşılaşılan zorluklar olmak üzere üç farklı ana temaya ulaşılmıştır (Şekil 2).

Şekil 2'de görüldüğü üzere elde edilen ilk ana tema uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerine yönelik olarak bilgi ve deneyim ana temasıdır. Tecrübe eksikliği, sınırlı deneyim, bilgi eksikliği ve bilgi sahibi kategorilerinin oluşturduğu ana temaya yönelik olarak düşüncelerini belirten K6:

Üç yıldır tatil köyünde çalışıyorum. Erişim gereksinimi olan bireyler için uyarlanmış rekreasyon faaliyetleri hakkında sınırlı bilgiye sahibim. Ancak, birkaç kez tekerlekli sandalye kullanan bireyler için düzenlemeler yapmam gerekti...

(Yetersiz Bilgi, Sınırlı Deneyim) şeklinde beyanda bulunmuştur. K6'ın deneyimini destekler nitelikte olarak K7 ise:

Beş yıldır şehir otelinde animatör olarak çalışıyorum erişim gereksinimi olan bireyler ve için düzenlenen faaliyetlerle sınırlı deneyimim var. Genellikle standart etkinlikler düzenliyoruz ve bu etkinlikleri erişim gereksinimi olan bireylere uygun hale getirme konusunda yeterli bilgi ve

Şekil 2. Animatörlere Yönelik Gerçekleştirilen İçerik Analizi Sonuçları

tecrübem yok. Ancak, bazen konuklardan gelen talepler doğrultusunda küçük düzenlemeler yapmaya çalışıyorum...

(Sınırlı Deneyim, Yetersiz Bilgi, Tecrübe Eksikliği) şeklinde eklemeler yapmıştır. Son olarak uyarlanabilir rekreasyon faaliyetleri hakkında bilgisi ve tecrübesi olduğunu beyan eden K12:

Beş yıldır lüks otelde çalışıyorum. Erişim gereksinimi olan bireyler için uyarlanmış rekreasyon faaliyetleri hakkında geniş bilgiye sahibim ve bu konuda Fransa'da yurt dışı tecrübem var. Fransa'da çalıştığım dönemde, erişim gereksinimi olan bireylere yönelik çeşitli uyarlanabilir faaliyetler düzenledik. Bu faaliyetler arasında yüzme, doğa yürüyüşleri ve kültürel etkinlikler yer alıyordu...

şeklinde deneyimlerini aktarmıştır.

Elde edilen ikinci ana tema, uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerine yönelik olarak eğitim ve farkındalıktır. Uygulama eğitimlerinin yetersizliği, yurtdışı uygulama örneklerine ulaşım sıkıntısı, otel yönetiminin ilgisizliği, farkındalık eksikliği ve yetersiz eğitilmiş personel kategorilerinin oluşturduğu eğitim ve farkındalık ana temasına yönelik olarak düşüncelerini paylaşan K5:

Eğitim aldım ama yeterli değil. Daha spesifik ve uygulamaya yönelik eğitimlere ihtiyaç var. Bu alanda bilgi sahibi olmak, erişim gereksinimi olan bireylere daha iyi hizmet sunmamı sağlar. Özellikle, yurt dışında uygulanan başarılı örnekleri öğrenmek ve bu bilgileri burada uygulamak istiyorum. Bu sayede, erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarına daha uygun ve kapsayıcı etkinlikler düzenleyebilirim...

(Uygulama Eğitimlerinin Eksikliği, Yurtdışı Uygulama Örneklerine Ulaşım Sıkıntısı) şeklindeki beyanı ile bu konudaki eksikliği belirtmektedir. K5'ten farklı olarak K1:

Temel bir eğitim aldım ama yeterli değil. Daha kapsamlı eğitimlere ve özellikle farklı engel türlerine yönelik spesifik bilgilere ihtiyaç duyuyorum. Özellikle yurt dışındaki başarılı uygulamaları öğrenmek ve bu bilgileri ülkemizde de uygulamak istiyorum...

(Yetersiz Eğitilmiş Personel, Yurtdışı Uygulama Örneklerine Ulaşım Sıkıntısı) yetersiz eğitilmiş işgücünden bahsetmektedir. Son olarak farkındalık üzerinde duran K3: "Eğitim almadım, ancak erişim gereksinimi olan bireylere yönelik far-

kındalık oluşturmak için eğitimlerin çok faydalı olacağını düşünüyorum" (Farkındalık Eksikliği) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Animatörlere yönelik elde edilen son ana tema ise uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin uygulama noktasında karşılaşılan zorluklardır. Bilgili personel eksikliği, fiziksel alt yapı yetersizliği, donanım eksikliği ve otel içi ulaşım sıkıntısının oluşturduğu karşılaşılan zorluklar ana temasına yönelik düşüncelerini belirten K1:

En büyük zorluk, tesisin fiziksel altyapısının yetersiz olması. Rampalar ve uygun yollar eksik. Ayrıca, erişim gereksinimi olan bireylere uygun donanımların eksikliği de başka bir sorun. Örneğin, plaj aktivitelerinde tekerlekli sandalyeler için özel yollar yok ve bu durum hem misafirler hem de bizler için büyük bir engel oluşturuyor. Ayrıca, personelin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaması, etkinliklerin planlanmasını ve uygulanmasını zorlaştırıyor...

(Bilgili Personel Eksikliği, Fiziksel Altyapı Yetersizliği, Donanım Eksikliği ve Otel İçi Ulaşım Sıkıntısı) şeklindeki açıklaması ile dört farklı noktaya dikkat çekmiştir. K1'in tüm düşüncelerine katılan K2 ise:

En büyük zorluk, farklı engel türlerine uygun çözümler bulmak. Tesisin fiziksel yapısı ve donanım eksiklikleri nedeniyle planlanan faaliyetleri tam anlamıyla gerçekleştiremiyoruz. Örneğin, yüzme havuzunda erişim gereksinimi olan bireyler için uygun kaldırma cihazları veya rampalar bulunmuyor. Ayrıca, personelin erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarını anlayamaması ve bu konuda eğitimsiz olması da başka bir sorun...

(Bilgili Personel Eksikliği, Fiziksel Alt Yapı Yetersizliği, Donanım Eksikliği ve Otel İçi Ulaşım Sıkıntısı) şeklinde düşünce ve tecrübelerini belirtmiştir.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, turizm sektöründe erişim gereksinimi olan bireyler için sunulan uyarlanabilir ve kapsayıcı rekreasyon faaliyetlerinin etkinliğini ve animatörlerin bu süreçteki farkındalık ve eğitim ihtiyaçlarını ortaya koymaktır. Elde edilen bulgular, erişim gereksinimi olan bireyler için daha kapsayıcı ve erişilebilir bir tatil deneyi-

mi sunmanın önemini ve gerekliliğini açıkça göstermektedir. Erişim gereksinimi olan bireylerin deneyim ve beklentileriyle ilgili bulgular, erişim zorlukları ve donanım yetersizliği olarak ortaya çıkmaktadır. K7 ve K8'in beyan ettiği gibi bu erişim sorunlarının fiziksel olduğu görülmektedir. Bu noktada, görme erişim gereksinimi olan bireylerin de benzer erişim sorunlarıyla karşılaştıkları belirtilmektedir. Özellikle otel girişleri, odalar ve kamusal alanların görme erişim gereksinimi olan bireyler için yeterli düzeyde erişilebilir olmaması önemli bir sorun teşkil etmektedir (Tütüncü ve Lieberman 2016). Erişim zorluklarıyla ilgili sorumluluklar işletme yöneticilerine düşmektedir. 5378 nolu "Engelliler Hakkında Kanun" da belirtildiği gibi "Yapılı çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır" maddesi (Engelliler Hakkındaki Kanun 2005) kapsamında gerekli düzenlemelerin yapılması ve kontrollerinin hem yerel yönetimler hem de işletme yöneticileri tarafından sağlanması gerekmektedir.

Donanım yetersizliği konusunun da temel anlamda iki nedeni olduğu düşünülmektedir. İlki konaklama işletmelerinin ek maliyetten kaçınması, ikincisi ise animasyon departmanındaki personelin bu konu hakkındaki kısıtlı bilgisi olabilir. İkinci seçeneğin bu durumun nedeni olması daha yüksektir. Nitekim animatörlerin bilgi ve deneyimleriyle ilgili olarak (Şekil 2), görülen tüm animatörlerin, uyarlanabilir rekreasyon faaliyetleri hakkında sınırlı bilgi ve tecrübeye sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle mevcut animatörlerin, ihtiyaçların tespiti için yetersiz kaldıkları düşünülebilir. Benzer bir durum, otel personelinin görme erişim gereksinimi olan bireylere yönelik eksik bilgi ve deneyimleriyle de ilişkilendirilebilir. Otel personelinin, görme erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarına yönelik rehberlik ve destek sağlama konusundaki yetersizlikleri, bu bireylerin tatil deneyimlerini sınırlandırmakta ve kapsayıcılığı azaltmaktadır. Görme erişim gereksinimi olan bireyler için sesli bilgi sistemlerinin eksikliği ve otel genelindeki rehberlik hizmetlerinin yetersizliği de bu duru-

ma örnek teşkil etmektedir (Tütüncü ve Lieberman 2016).

Bununla beraber uyarlanabilirlik ve kapsayıcılık kavramlarının birbirinden ayrılması önemlidir. Kapsayıcılık, tüm bireylerin eşit erişimini sağlamak amacıyla yapılan genel altyapı ve hizmet düzenlemelerini kapsar (McKercher vd. 2003). Örneğin, mevcut rampanın eğiminin yanlış olması ve bunun değiştirilmesi gerekliliği, kapsayıcılık çerçevesinde ele alınmalıdır. Kapsayıcı bir ortam oluşturmak, tüm bireyler için eşit fırsatların sunulmasını hedefler. Buna karşın uyarlanabilirlik, bireyin kişisel ihtiyaçlarına göre özel çözümler sunulmasını ifade eder. Uyarlanabilirlik, özellikle bireyin fiziksel veya zihinsel kapasitesine göre faaliyetlerin modifiye edilmesi ya da kişiye özel donanım sağlanması gibi düzenlemeleri içerir (Darcy, 2010). Bu araştırmada uyarlanabilirlik bağlamında animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylere yönelik farkındalıklarının ve uyarlanmış rekreasyon faaliyetlerine yönelik deneyimlerinin eksik olduğu görülmüştür. Ayrıca görme erişim gereksinimi olan bireyler için uyarlanabilirlik kavramı, sesli yönlendirme sistemleri, dokunsal işaretlerin kullanımı gibi çözümlerle desteklenmelidir. Bu bireylerin bağımsız hareket edebilmesi ve tatil süreçlerinden tam anlamıyla faydalanabilmesi için, görsel erişim gereksinimi olan bireylere özel uyarlanabilir çözümler geliştirilmelidir (Tütüncü ve Lieberman 2016).

Araştırmanın bulguları, alanyazında yer alan Gillovic ve McIntosh (2020) tarafından yapılan çalışmalarla uyumludur. Gillovic ve McIntosh'un çalışması, erişilebilir turizmin gelişimini ve erişim gereksinimi olan bireylerin turizmde yaşadığı erişim sorunlarını ele almıştır. Bu araştırma, turizm sektöründe kapsayıcı hizmetlerin yaygınlaşmasının, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini zenginleştirme potansiyelini vurgulamıştır. Araştırmanın sonuçları, turizm işletmelerinin altyapı eksiklikleri ve personelin bilinç düzeyinin yetersizliği gibi engeller nedeniyle bu bireylerin tam anlamıyla turizm hizmetlerinden faydalanamadığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda, turizm sektöründe çalışan personelin, özellikle animatörlerin, erişim gereksinimi olan

bireylerin ihtiyaçlarına duyarlı olmalarının ve bu konuda eğitim almalarının erişilebilir turizmin başarısında önemli bir rol oynayacağına dikkat çekilmiştir. Bu bulgular, özellikle erişim gereksinimi olan bireylerin turizm deneyimlerini iyileştirmeye yönelik farkındalık ve eğitim ihtiyaçlarını vurgulayan mevcut çalışmayla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Erişim gereksinimi olan bireylerin dile getirdiği, engeller ve zorluklarda personel eğitim kategorisinin en sık kodlanan durum olduğu görülmektedir (Şekil 1). Bu durum, gerek uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerini oluşturma ve yönetme, gerek animatörlerin erişim gereksinimi konularında yeterli bilgi ve pratiğe sahip olmadığını göstermektedir. Nitekim animatörlerden alınan cevaplar (K6-7'nin beyanı) bu çıkarımı doğrulamaktadır. Gerek dünyada gerek Türkiye'deki erişim gereksinimi raporları dikkate alındığında (Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 2023; T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2023), hem boş zaman değerlendirme faaliyeti hem de zihinsel rehabilitasyon faaliyeti olarak uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, animatör eğitiminde erişilebilir ve uyarlanabilir rekreasyon faaliyetlerinin de ayrıca bir konu olarak işlenmesi önem taşımaktadır.

Erişim gereksinimi olanların iyileştirme önerilerinde ise personelin eğitilmesi ön plandadır. İlginç olan nokta ise animatörlerden elde edilen bilgilerin de bu durumu doğrulamasıdır. Animatörlerin beyanlarında dile getirilen zorluklarda, bilgili personel eksikliği tüm animatörlerce belirtilmiştir (Şekil 2). Bu eksikliği gidermeye yönelik eğitimde iletişim kurma amacı olarak işaret dilini ve erişim gereksinimi olanlara yönelik donanımın kullanımını öğrenmek konusu önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimleri ve animatörlerin bu süreçteki rolleri üzerine önemli bulgular elde edilmiştir. Özellikle K4'ün (kol protezi kullanan birey) beyanı, animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylere yönelik tutumlarındaki eksiklikleri ve bu bireylerin bağımsızlık duygusuna olumsuz etkiden davranışlarını ortaya koymaktadır. K4'ün

belirttiği gibi, animatörler bazı durumlarda erişim gereksinimi olan bireyleri "koruma" amacı güderek onların tam anlamıyla katılımını sağlamaktansa, başarılarını yönlendirme eğiliminde olabilirler. Bu durum, animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylerin yeteneklerini veya potansiyellerini yanlış değerlendirdiklerini göstermekte ve bu tür farkındalık eksikliklerinin, bireylerin tatil deneyimlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. K4'ün yaşadığı mini yüzme turnuvası deneyimi, animatörlerin bireyin rekreasyon faaliyetlerine tam katılımını sağlamaktansa, katılımcının zaferini "kolaylaştırma" yoluna gitmeleri ile sonuçlanmıştır. Bu da animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylere yönelik daha derin bir farkındalığa ve eğitime ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Erişim gereksinimi olan bireylere yönelik psikolojik desteğin sadece fiziksel kolaylıkların sağlanmasından ibaret olmadığını gösteren bu durum, aynı zamanda bu bireylerin sosyal ve rekreatif ortamlarda kendilerini bağımsız hissetmelerine olanak tanıyacak bir tutumun geliştirilmesinin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Alanyazında da benzer şekilde, animatörlerin bu tür bireylerin gereksinimlerine uygun şekilde eğitilmelerinin, onların sosyal katılımını ve tatil deneyimlerini zenginleştireceği belirtilmektedir (Darcy 2010; Gillovic ve McIntosh 2020). Bu bağlamda, animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylere yönelik farkındalıklarının artırılması ve onların psikolojik ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir yaklaşım geliştirilmesi, daha kapsayıcı bir tatil deneyimi sunmak için kritik bir adımdır.

Her ne kadar katılımcılar tarafından dile getirilmemiş olsa da animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylerin psikolojik gereksinimlerini anlaması da önemlidir. Westland (1992), her yıl rehabilitasyon merkezindeki çocukları balık tutmaya götüren bir otobüsün gelişini anlatmaktadır. Aynı gün ve saatte, hava durumu ne olursa olsun, herkes göle gidip sıraya girmekte ve oltalarını almaktadır. İlginç olan, sıradaki her çocuğun mutlaka bir balık yakalamasıdır; bu, birkaç yıl sonra iskelenin altında balıkları oltalara bağlayan bir adam olduğunun keşfedilmesiyle açıklığa kavuşmuştur. Bu bağlamda, özellikle otel animatörlerinin erişim gereksinimi olan bi-

reylerin bağımsızlık ve temel psikolojik durumları konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Eğitim sayesinde animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarını anlamaları, onlara uygun aktiviteler sunmaları ve daha kapsayıcı, destekleyici bir ortam yaratmaları kolaylaşacaktır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma sonuçları, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerinin iyileştirilmesi için çeşitli düzenlemelerin ve farkındalık çalışmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgular, turizm sektöründe çalışan animatörler ve diğer personelin bu konudaki bilgi ve donanım eksikliklerini açıkça ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, uygulamaya yönelik aşağıdaki öneriler, daha kapsayıcı ve erişilebilir bir turizm deneyimi sunmak için atılması gereken somut adımları içermektedir:

- *Eğitim programlarının geliştirilmesi:* Turizm sektöründe çalışan animatörler için erişilebilir ve uyarlanabilir rekreasyon faaliyetleri konusunda kapsamlı eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler, animatörlerin erişim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarını anlamalarını ve uygun etkinlikler planlayabilmelerini sağlayacaktır. Ayrıca, rekreasyon yönetimi ve rekreasyon bölümlerinde okuyan öğrencilerin bu konularda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.
- *Erişilebilirlik standartlarının yükseltilmesi:* Otel ve tatil köylerinde fiziksel altyapı, erişim gereksinimi olan bireylerin kullanımına uygun hale getirilmelidir. Rampa eğimleri, kapı genişlikleri ve diğer erişilebilirlik unsurları standartlara uygun olarak tasarlanmalıdır. Ayrıca, sesli bilgi sistemleri ve Braille işaretleri gibi yardımcı teknolojiler yaygınlaştırılmalıdır. Rekreasyon yönetimi ve rekreasyon bölümleri, bu standartların uygulamalı öğretimini müfredatlarına dahil etmelidir.
- *Donanım tedariği:* erişim gereksinimi olan bireylerin tatil aktivitelerine katılımını kolaylaştıracak özel donanımların temin edilmesi önemlidir. Özellikle su sporları, doğa yürüyüşleri gibi aktiviteler için uygun donanımların bulunması, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini daha keyifli hale getirecektir.

ların bulunması, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini daha keyifli hale getirecektir. Rekreasyon eğitimi alan öğrenciler, bu donanımların kullanımını ve yönetimini öğrenerek sektöre daha bilgili bir şekilde katılabilirler.

- *Personel farkındalığının artırılması:* Otel personeli, erişim gereksinimi olan bireylerin bağımsızlık ve temel psikolojik durumları konusunda bilinçlendirilmelidir. Erişim gereksinimi olan bireylere yönelik olarak empati ve doğru iletişim kurma becerileri kazandırılmalıdır. Rekreasyon yönetimi ve rekreasyon bölümleri, öğrencilere bu farkındalığı kazandıracak dersler ve uygulamalar sunmalıdır.
- *Kapsayıcı turizm politikalarının geliştirilmesi:* Turizm sektörü genelinde kapsayıcı politikalar oluşturulmalı ve bu politikalar sıkı bir şekilde denetlenmelidir. Yerel yönetimlerin de desteği ile erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini iyileştirecek düzenlemeler yapılmalıdır. Rekreasyon bölümleri, konuyla ilgili çeşitli paydaşların katılımını teşvik ederek kapsayıcı turizm politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunacak araştırmalar ve projeler geliştirmelidirler.
- *Teknolojik çözümler:* Erişim gereksinimi olan bireylerin tatil deneyimlerini kolaylaştıracak mobil uygulamalar ve diğer teknolojik çözümler geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Bu uygulamalar, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil planlamalarına ve otel içindeki yönlendirmeleri daha kolay yapmalarına yardımcı olacaktır. Rekreasyon yönetimi ve rekreasyon bölümleri, bu teknolojik çözümlerin geliştirilmesine yönelik eğitimler ve projeler sunarak öğrencilere bu alanda bilgi ve beceri kazandırmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışma, erişim gereksinimi olan bireylerin turizm sektöründe daha kapsayıcı ve erişilebilir hizmetler almasının önemini ortaya koymaktadır. Türkiye’de ve dünya genelinde milyonlarca erişim gereksinimi olan bireyin varlığı, tatil deneyimlerinin iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Turizm sektöründe animatörlerin, eri-

şim gereksinimi olan bireylerin sosyal etkinliklere katılımını teşvik ederek tatil deneyimlerini zenginleştirme potansiyeli büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, animatörlerin uyarlanabilir rekreatyon faaliyetlerini etkin bir şekilde uygulamaları, erişim gereksinimi olan bireylerin tatil süreçlerinde daha bağımsız ve mutlu olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, bu süreçte işletme yöneticilerinin ve yerel yönetimlerin erişilebilirlik standartlarına uyumları ve gerekli düzenlemeleri yapmaları, erişim gereksinimi olan bireylerin yaşam kalitelerini artırmada kritik bir rol oynayacaktır. Kapsayıcı turizm politikalarının geliştirilmesi, erişim gereksinimi olan bireylerin sosyal katılımını artıracak ve toplumda daha görünür hale gelmelerine katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırma sadece belirli bir bölgede (Türkiye) ve tatil destinasyonlarında çalışan animatörler ve erişim gereksinimi olan bireylerle sınırlı bir örneklem üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, bulguların farklı coğrafi bölgeler, uluslararası gruplar veya diğer turistik hizmet sağlayıcıları (örneğin, restoranlar, ulaşım hizmetleri) için genellenmesi zordur. Ayrıca, çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış mülakatlar, katılımcıların kişisel algılarına ve deneyimlerine dayandığı için öznel verilere dayanmakta olup, daha geniş bir bakış açısı elde edebilmek adına farklı veri toplama araçlarıyla (örneğin anketler) desteklenmesi gerekebilir. Verilerin analizinde kullanılan içerik analiz yöntemi, kodlama sürecinde araştırmacı yanlılığı riski taşıyabilir. Bu çalışmada kod güvenilirliği sağlamak için iki araştırmacı tarafından kodlar tekrar kontrol edilmiş olsa da daha büyük bir araştırma ekibiyle daha geniş kapsamlı bir inceleme yapılması faydalı olabilir. Son olarak, çalışmada sadece fiziksel engeller ele alınmış olup, bilişsel ya da diğer farklı engel türlerine sahip bireyler araştırma kapsamına alınmamıştır. Gelecek araştırmalarda farklı engel türlerine sahip bireylerin katılımı ve bu bireylerin tatil deneyimlerinin daha geniş kapsamlı olarak incelenmesi gereklidir. Ayrıca, uzun dönemli etkileri görmek amacıyla zamanla izlemeye dayalı (longitudinal) çalışmaların yapılması da önerilmektedir.

KAYNAKÇA

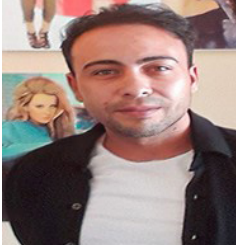
- Aylan, F. K. ve Ardıç-Yetiş, Ş. (2021). Açık Alan Rekreatyon Faaliyetlerinin Destinasyon Kıyaslaması Bağlamında İncelenmesi: Nevşehir-Konya İllerinin Karşılaştırılması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(79): 1279-1297.
- Başarangel, İ. ve Öztürk, H. (2017). Terapatik Rekreatyon Amaçlı Aktiviteler ve Turistik Gezilerin Değerlendirilmesi: Kırklareli İli Örneği, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(4): 53-65.
- Biddulph, R. ve Scheyvens, R. (2018). Inclusive Tourism Development, *Tourism Geographies*, 20(4): 589-609.
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü. (2020). Reopening Tourism For Travellers With Disabilities: How To Provide Safety without Imposing Unnecessary Obstacles. <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-08/REOPENING.pdf>, Erişim Tarihi: 20.07.2024.
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü. (2024). Accessible Tourism For All Public-Private. <https://www.unwto.org/accessibility>, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Dalkılıç, G. ve Mil, B. (2017a). Rekreatyon-Animasyon Hizmetlerinin Sınıflandırılması ve Otel İşletmelerindeki Öneminin Değerlendirilmesi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2): 40-72.
- Dalkılıç, G. ve Mil, B. (2017b). Otel İşletmelerinde Rekreatyon ve Boş Zaman Yönetimi: Sahil Otelleri Örneği, *Yorum-Yönetim-Yöntem Uluslararası Yönetim-Ekonomi ve Felsefe Dergisi*, (5): 29-42.
- Darcy, S. (2010). Inherent Complexity: Disability, Accessible Tourism and Accommodation Information Preferences, *Tourism Management*, 31(6): 816-826.
- Darcy, S. ve Buhalis, D. (2011). Conceptualising Disability. İçinde; D. Buhalis ve S. Darcy (Editörler), *Accessible Tourism: Concepts and Issues* (ss. 21-42). Bristol: Channel View Yayınları.
- Darcy, S., McKercher, B. ve Schweinsberg, S. (2020). From Tourism And Disability to Accessible Tourism: A Perspective Article, *Tourism Review*, 75: 140-144.
- Diker, O. ve Çetinkaya, A. (2016). Erişilebilir Turizm Açısından Safranbolu Turizm Destinasyonunun Uygunluğunun Değerlendirilmesi, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı (2): 111-125.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2011). Dünya Engellilik Raporu. <https://static.ohu.edu.tr/univweb/medial/portallar/engelsizuniversite/duyurular/1345/diwnu3i5.pdf>, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Eichhorn, V. ve Buhalis, D. (2011). Accessibility: A Key Objective For The Tourism Industry. İçinde; D. Buhalis ve S. Darcy (Editörler), *Accessible Tourism: Concepts and Issues* (ss. 46-61). Bristol: Channel View Yayınları.
- Engelliler Hakkındaki Kanun. (2005, 1 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25868). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat-metin/1.5.5378.pdf>, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Er, Y. (2020). Sağlık ve Rekreatyon. İçinde; M. İklim ve E. Beltekin (Editörler), *Sporla Yeni Akademik Çalışmalar-5* (ss.137-172). Ankara: Akademisyen Kitapevi.

- Evans, M. B., Shirazipour, C. H., Allan, V., Zanhour, M., Sweet, S. N., Ginis, K. A. M. ve Latimer-Cheung, A. E. (2018). Integrating Insights from the Parasport Community to Understand Optimal Experiences: The Quality Parasport Participation Framework, *Psychology of Sport and Exercise*, 37: 79-90.
- Gillovic, B. ve McIntosh, A. (2020). Accessibility and Inclusive Tourism Development: Current State And Future Agenda, *Sustainability*, 12(22): 9722.
- Groff, D. ve Kleiber, D. (2001). Exploring the Identity Formation of Youth Involved in an Adapted Sports Program, *Therapeutic Recreation Journal*, 35(4): 318-332.
- Haslett, D. ve Smith, B. (2020). Accessibility in Tourism: Challenges and Opportunities for People With Disabilities, *Tourism Review*, 75(3): 123-134.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon* (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Karaküçük, S. (1997). *Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme) Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma*. (2. Baskı). Ankara: Seren Ofset.
- Kitchin, P. J., Hammond, A., Bundon, A., Howe, P. D. ve Darcy, S. (2022). COVID-19 and Disability Sport: Imagining Disability Accessible and Inclusive Sport Management Futures. İçinde; *Frawley, S. ve Schulenkorf, N. (Editörler)*, *Routledge Handbook of Sport and COVID-19* (ss. 48-64). Routledge.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Thousand Oaks: SAGE Yayınları.
- Mannela, S., Labbe, D., Bundon, A., Sauve, J., McBride, C. B., Best, K., Yung, O. ve Miller, W. C. (2023). Access at Elevation: Strategies Used to Support Participation for People with Disabilities in Adaptive Snowsports, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 43: 1-8.
- McKercher, B., Packer, T., Yau, M. K. ve Lam, P. (2003). Travel Agents as Facilitators or Inhibitors of Travel: Perceptions of People with Disabilities, *Tourism Management*, 24(4): 465-474.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2. Baskı). Thousand Oaks: SAGE Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice*. Thousand Oaks: SAGE Yayınları.
- Rubio-Escuderos, L., García-Andreu, H. ve Ullán de la Ros, J. (2021). Accessible Tourism: Origins, State of the Art And Future Lines of Research, *European Journal of Tourism Research*, 28: 2803.
- Sezgin, M. ve Köseoğlu, A. (2021). *Rekreasyon ve Animasyon Pazarlaması*. İçinde; Güneş, S. G. ve Varol, F. (Editörler), *Rekreasyon Disiplinlerarası Yaklaşım ve Örnek Olaylar* (ss. 31-60). Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (2. Baskı). Thousand Oaks: SAGE Yayınları.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Türkiye Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. https://aile.gov.tr/media/135432/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan_23.pdf, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Temizel, G. (2021). Erişilebilir Turizm: Postmodern Bir Sentez. İçinde; Ünüvar, Ş. ve Sarı Yıldırım, Ş. (Editörler), *Erişilebilir Turizm Sistemleri* (ss. 223-267). Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Tingen, J. N. ve Berns, M. (2024). Current Quality of Life Metrics and Their Feasibility and Applicability in Adaptive Sports, *Current Physical Medicine and Rehabilitation Reports*, 138-144.
- TÜRSAB. (2006). Avrupa Engelsiz Turizm Ağı (ENAT), Üyelik Bilgisi. https://www.tursab.org.tr/haberler/avrupa-engelsiz-turizm-agi-enat_2307, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve Rekreasyon Terapisinin Yaşam Kalitesindeki Rolü, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2): 248-252.
- Tutuncu, O. (2017). Investigating the Accessibility Factors Affecting Hotel Satisfaction of People with Physical Disabilities, *International Journal of Hospitality Management*, 65: 29-36.
- Tutuncu, O. ve Lieberman, L. (2016). Accessibility of Hotels for People with Visual Impairments: From Research to Practice, *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 110(3): 163-175.
- Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi. (2023). Global Survey Report on Persons with Disabilities and Disasters. <https://www.undrr.org/media/90432/download?startDownload=20240703>, Erişim Tarihi: 18.07.2024.
- Westland, J. (1992). Leisure, Recreation and Disability: "Do People with one Hand Swim in Circles?!", *World Leisure and Recreation*, 34(3): 22-24.
- Yin, R. K. (2014). *Case Study Research: Design and Methods* (5. Baskı). Thousand Oaks: SAGE Yayınları.
- Youngblood, J. L., McDonough, M. H., Condliffe, E., Legg, D. ve Emery, C. A. (2024). "We're Stronger as a Family": Family Experiences and Relationships in an Adapted Physical Activity Camp, *Psychology of Sport and Exercise*, 71: 1-10.

Fatih VAROL

Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun oldu (2003). Yüksek lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon dalında tamamladı (2010). Doktora derecesini Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği dalından aldı (2017). Selçuk Üniversitesi'nde Öğr. Gör. olarak çalışmaya başladı (2007). Doçentlik derecesine de Selçuk Üniversitesi'nde yükseltildi (2022). Şu anda halen Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü'nde görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları rekreasyon yönetimi, sürdürülebilir turizm ve turizm işletmeciliğidir.

Hasan Suat AKSU

Gazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi bölümünden mezun oldu (2013). Yüksek lisans derecesini Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde Rekreasyon Yönetimi Anabilim dalından aldı (2020). Arş. Gör. olarak Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü'nde göreve başladı. 2020 yılından beri doktora eğitimine Necmettin Erbakan Üniversitesi, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalında devam etmektedir. Temel çalışma alanları rekreasyon yönetimi, rekreasyon ve sağlık, rekreasyon ve fiziksel aktivite ve turizmdir.

Merve ÖKSÜZ

Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Turizm İşletmeciliği bölümünden mezun oldu (2009). Yüksek lisans eğitimini Brunel University'de (İngiltere) tamamladı (2011). Doktora eğitimini İstanbul Bilgi Üniversitesi, İşletme dalında tamamladı (2019). Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksekokulu'nda Öğr. Gör. olarak çalışmaya başladı (2015). Nicolas Copernicus University'de Öğr. Gör. olarak çalıştı (2017). Başkent Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaya başladı (2021). Doçent derecesine de yine Başkent Üniversitesi'nde yükseltildi. Temel çalışma alanları turizm pazarlaması, turizm işletmeciliği ve sürdürülebilir turizmdir.